

okolici Ljubljane sem črne in sive čmrlje vedno našel na površju - v kupčku mahu in trave na travniku. Joža pravi, da so pri njih črni čmrlji večkrat pod zemljo. Črni čmrlji se med seboj tudi nekoliko razlikujejo, od popolnoma črnih do črnih z zadkom z opazno belim nadihom. Tisti pri Ljubnem so bili popolnoma črni. Jih je tamkajšnje vreme prisililo, da so zgradili dom pod zemljo, morda neprijazna okolica (spomladi požgan

travnik), ali pa so posebna različica črnih čmrljev. Zanimivo bi bilo zvedeti kaj o takšnih opažanjih tudi iz drugih krajev naše države.

Več medu nam to pisanje sicer ne bo pomagalo pridobiti, morda pa nas bo spomnilo na marsikaj lepega, kar smo doživeli kot otroci ali kar doživljamo kot odrasli, ko si težo bremen lajšamo s sprehodi v naravo.

VABILO NA PRVI SESTANEK SEKCIJE LJUBITELJEV IN REJCEV ČMRLJEV

Spoštovani ljubitelji in rejci čmrljev!

V četrtek, 21. maja 1998, ob 16. uri, Vas vabimo na neformalni sestanek sekcije ljubiteljev in rejcev čmrljev, ki deluje v okviru komisije za tehnologijo pri ČZS. Izmenjali bomo izkušnje o reji čmrljev in se spoznali ter pogovorili o našem bodočem delu ter sodelovanju na 38. svetovnem čebelarškem kongresu leta 2003 v Sloveniji. Srečali se bomo v prostorih Čebelarске zveze Slovenije, Cankarjeva 3, Ljubljana. Če boste zadržani se oglasite pisno (ali po telefonu 061 - 647 031, zvečer po 20. uri) Janezu Gradu, Petelinje 16, 1262 Dol pri Ljubljani.

Pomlad je tu z njo čmrlje matice, tudi zato ne zamudite opazovanja in ohranjanja narave.

Za sekcijo: prof. Janez Grad

OB 100-LETNICI KMETIJSKEGA INŠTITUTA SLOVENIJE

dr. JANEZ POKLUKAR

Konec 19. stoletja je bilo obdobje prebujanja slovenskega naroda. Ni naključje, da sodi v to obdobje kar nekaj pomembnih mejnikov s področja čebelarске organiziranosti in kmetijstva nasploh.

1. maja 1998 je minilo natanko sto let, odkar je bilo ob podpori mestne občine v Ljubljani ustanovljeno Kmetijsko-kemijsko preizkuševališče za Kranjsko pod kuratorijem deželne vlade vojvodine Kranjske in Kranjske kmetijske družbe. Kmetijsko-kemijsko preizkuševališče je leta 1914 prešlo v deželno pristojnost, leta 1918 pa neposredno pod narodno vlado za Slovenijo. Že leto pozneje je bila v skladu z odlokom skupščine SHS ustanova preimenovana v Kmetijsko poskusno in kontrolno postajo v Ljubljani. Leta 1938 se je postaja z vogala Pražakove in Tyrševe ulice preselila v prostore na Hacquetovi ulici, tam pa je njen sedež še zdaj. Po drugi svetovni vojni je vlada LR Slovenije Kmetijsko poskusno in raziskovalno postajo v Ljubljani preimenovala v Kmetijski znanstveni zavod Slovenije. Iz dela zavoda je leta 1947 nastala Agronomska fakulteta v Ljubljani. Leta 1952 se je Kmetijski znanstveni zavod Slovenije preimenoval v

Kmetijski raziskovalni in kontrolni zavod Slovenije, ta pa se je že dve leti pozneje preoblikoval v Kmetijski inštitut Slovenije. Od leta 1996 naprej je inštitut javni raziskovalni zavod pod pristojnostjo ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ter ministrstva za znanost in tehnologijo.

Kmetijski inštitut Slovenije in čebelarstvo

V posameznih obdobjih je dejavnost inštituta pomembno zaznamovalo čebelarstvo. Že ob ustanovitvi je imel pomembno vlogo ravnatelj Cesarsko-kraljeve kmetijske družbe g. Gustav Pirc, to pa se posredno kazalo tudi pri izrabi možnosti za analize medu in voska. S povečevanjem zaposlenih na inštitutu je pozneje vse bolj dozorevala misel, da je treba čebelarstvu nameniti večjo pozornost. Leta 1950 je bil ustanovljen oddelek za čebelarstvo. Do leta 1952 je vodil delo na področju čebelarstva inž. Jože Rihar. Sledila je politična čistka in dveletni premor. K sreči so pristojni kmalu skušali popraviti napako, tako da je inž. Rihar leta 1954 spet začel opravljati raziskave v čebelarstvu. Oddelek je oskrboval dve čebelarstvi na Ponovičah in Čermšeniku s skupaj 102 čebeljima družinama.

Ustanovljena je bila mreža opazovalnih postaj gozdnega medenja. Na podlagi gibanja tehtnic kontrolnih panjev, opaženih znamenj, ugotovljenih ušic in osebnih ogledov ter ocen je inštitut v letih 1954 – 1961 po radiu in v dnevnem časopisu objavljala čebelarjem številna opozorila in obvestila ter znatno prispeval k dobri izrabi medene bere po vsej Sloveniji. Preučevali so tudi populacijsko dinamiko povzročiteljev medenja na hoji in smreki. Z veseljem lahko ugotovimo, da takrat doseženi rezultati raziskav še danes odmevajo v svetovni čebelarski literaturi.

Na področju selekcije kranjske čebele so do leta 1961 ugotovili, da se posamezni ekotipi kranjske čebele znatno razlikujejo med seboj po nabiralni vnemi in drugih pridobitnih lastnostih. Ugotovili so, da je domači prilagojeni ekotip čebel navadno dosegal boljše rezultate od čebel, pripeljanih od drugod. Nasprotno pa so križanci med ekotipi čebel pokazali nadpovprečne pridobitne lastnosti. Poskuse so opravljali na Kmetijskem gospodarstvu Ponoviče in na inštitutovi postaji v Dolskem.

Leta 1958 je inštitut sodeloval pri uvajanju nakladnih panjev na družbenih posestvih in pri poslovnih zvezah. Preučevali so tehniko prevažanja, krmljenja in zazimovanja v nakladnih panjih.

Oddelek za čebelarstvo se je 1. januarja 1962 preoblikoval v Zavod za čebelarstvo Slovenije in se s tem ločil od inštituta.

Inštitut se potem kar 22 let ni ukvarjal s čebelami in čebelarstvom. V tem obdobju je raziskovalna dejavnost Zavoda za čebelarstvo počasi pešala, zato je postajala potreba po vnovični ustanovitvi čebelarske raziskovalne dejavnosti na Kmetijskem inštitutu vse večja. To se je v sodelovanju s Čebelarsko zvezo Slovenije, Medexom in Čebelarsko zadrugo Hmezad zgodilo v jeseni 1984. Novo ustanovljena selekcijska služba v čebelarstvu se je sprva osredotočila predvsem na strokovni servis pri organizaciji vzreje matic v Sloveniji. Hkrati je inštitut izvajal osnovno selekcijo čebel v čebelnjaku ZČDS pod Rožnikom, od leta 1988 naprej pa tudi na svoji lastni testni postaji za čebelarstvo v Seničnem. Sledila so krizna leta osamosvajanja Slovenije, v tem obdobju pa nam je kljub izgubi trga v drugih republikah nekdanje Jugoslavije uspelo ohraniti vzrejo od 25.000 do 30.000 matic na leto. Z boljšo kakovostjo nam je

uspelo prodreti na trge Srednje in Severne Evrope. Leta 1991 smo na podlagi enotne organizacije začeli proizvodno testiranje matic, to pa nam v sodelovanju z več kot 200 čebelarji daje vse bolj uporabne rezultate. Računamo, da bo genetski napredek še večji po letošnji vključitvi linijske selekcije v enoten sistem proizvodnega testiranja matic.

V čebelarstvu Kmetijskega inštituta imamo 85 čebeljih družin na štirih različnih mestih. Čebele so namenjene predvsem osnovni selekciji in izvajanju raziskovalnih projektov, del družin pa je namenjen tudi za izobraževanje.

Na področju gozdne paše smo leta 1991 v sodelovanju s Čebelarsko zvezo Slovenije organizirali opazovalno-napovedovalno službo medenja, ki je iz leta v leto uspešnejša. Služba je letos dobila nove avtomatske tehtnice in možnost radijskega prenosa podatkov. S pravočasnimi informacijami nam je v zadnjih letih uspelo precej zmanjšati vpliv slabih pašnih razmer na količino pridelka medu.

Raziskovalno, svetovalno in pedagoško delo je tesno povezano s strokovnim delom. Prizadevamo si, da bi v okviru možnosti ter v sodelovanju s ČZS in čebelarji ustvarili čim boljše možnosti za uspešno čebelarjenje v razmerah prostega trga. K temu sodi predvsem objavljane znanstvenih prispevkov v tujini, objavljane v domači strokovni literaturi, sodelovanje pri dejavnostih čebelarskih društev, strokovna in infrastrukturna pomoč pri pripravi zakonskih besedil in besedil blagovnih znamk, nenazadnje pa tudi predavanja in delo s študenti na Biotehniški fakulteti.

Republiška služba za selekcijo kranjske čebele je vključena v oddelek za živinorejo in zaposluje doktorja znanosti in tehničnega sodelavca. Oba tesno sodelujeta s strokovnim delavcem za gozdno medenje pri ČZS.

Zgodovina Čebelarske zveze Slovenije je že vse od začetka tesno prepletena z zgodovino Kmetijskega inštituta Slovenije. Skupni interesi so zvezo in inštitut včasih zblíževali, včasih pa tudi razdruževali. Dejstvo je, da obe organizaciji vstopata v drugo stoletje svojega obstoja in da bosta še naprej eden ključnih dejavnikov pri razvoju slovenskega čebelarstva.

Obema jubilentoma želimo še veliko srečnih in plodovitih let!